

HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

**Oleksandr Brenych, Candidate for the degree
of Doctor of Philosophy**
*Kyiv University of Culture
Kyiv, Ukraine*

**Lilliia Honchar, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Professor at the Department of Hotel, Restaurant
and Tourism Business**
*Kyiv National University of Culture and Arts
Kyiv, Ukraine*

**Dmytro Dmytruk, Candidate for the degree
of Doctor of Philosophy**
*Kyiv University of Culture
Kyiv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-495-5-15>

TRANSFORMATION OF THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS OF UKRAINE IN CONDITIONS OF GLOBAL CHALLENGES

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Індустрія гостинності є галуззю економіки, яка є достатньо чутливою до впливу зовнішніх факторів, локальних та глобальних кризових явищ та їх наслідків, тому має адекватно і своєчасно реагувати на динаміку змін у політичному та економічному житті, як певних країн, так і всього світу. Відповідно на результативність функціонування підприємств індустрії гостинності впливають розвиток нових технологій, екологічна ситуація та соціально-політичні процеси у суспільстві.

У зв'язку з військовими діями на території України більшість галузей зіткнулися зі значним падінням споживчого попиту,

зростанням операційних витрат, високими ризиками тощо. Ресторанний бізнес виявився однією із тих сфер, яка найбільше відчула на собі негативні наслідки впливу війни. Проте, незважаючи на складну ситуацію, ресторанний бізнес в Україні поступово відновлюється. Цей процес відбувається нерівномірно, враховуючи територіальні особливості (на заході України та в Києві), а також вид діяльності: найшвидше відновлювалися кав'ярні, пекарні, ресторани люксового сегменту. Деякі заклади переорієнтували свою роботу на приготування їжі для Збройних Сил України, територіальної оборони та внутрішньо переміщених осіб.

Дослідженню проблем розвитку готельно-ресторанному бізнесу в умовах воєнного стану присвячені праці відомих науковців, зокрема Г. Гапоненко, О. Євтушенко та ін. [1]. Водночас науковці М. Рутинський та Г. Кушнірук [6] наголошують, що окупація Криму та пандемія COVID-19 призвели до значних збитків у промисловості та сферах послуг на сході України та спричинили кризи в українській економіці. Крім того, вчені І.Б. Румянцев та І.Я. Мендель [5] зауважили, що повномасштабне вторгнення російської армії означало катастрофічний удар по готельно-ресторанному бізнесу, наслідки якого потребують негайної розробки стратегії розвитку. Сучасні наукові дослідження зосереджені на виявленні можливих механізмів виходу з кризи та абстрактному аналізі українського досвіду та можливостей стабілізації.

За словами Г. Гапоненко, О. Євтушенко та ін. (2021), український ресторанний бізнес, не встигнувши оговтатися від кризи, викликаній пандемією COVID-19, зіткнувся з ще більш серйозними проблемами внаслідок російського вторгнення [1]. Водночас воєнна криза практично не торкнулася західних областей України, які, однак, відчували зростання цін, а також є труднощі з логістикою. Слід зазначити, що значна частина ресторанного бізнесу тією чи іншою мірою підтримує українську армію. Одним із шляхів вирішення питань відновлення ресторанного бізнесу є впровадження досвіду тих країн, які також постраждали від військових дій.

І. Румянцева та І. Мендела (2024) також звертають увагу на нерівномірність відновлення ресторанного бізнесу в Україні та акцентують увагу на необхідності його переорієнтації на надання бюджетних послуг в умовах післявоєнного відновлення [5].

Карантин, викликаний COVID-19, значно негативно вплинув на ресторанну індустрію. В результаті відбулося скорочення кількості ресторанів. М. Рутинський та Х. Кушнірук (2020) зазначають, що

український ресторанний бізнес швидко пристосувався до мінливих умов, запровадивши послуги доставки, пропонуючи нові позиції меню, такі як безалкогольне вино, веганські страви, крафтові страви та напої, сезонні продуктові меню, монопродуктову орієнтацію, впровадження темного формату кухні тощо [6].

Наслідки пандемії та війни призвели до зменшення кількості підприємств, які працюють у секторі тимчасового розміщування та харчування. За даними Державної служби статистики України у 2018 році сектор харчування налічував 61761 суб'єктів господарювання, а вже в 2022 році 57734 суб'єктів господарювання (рис. 1).

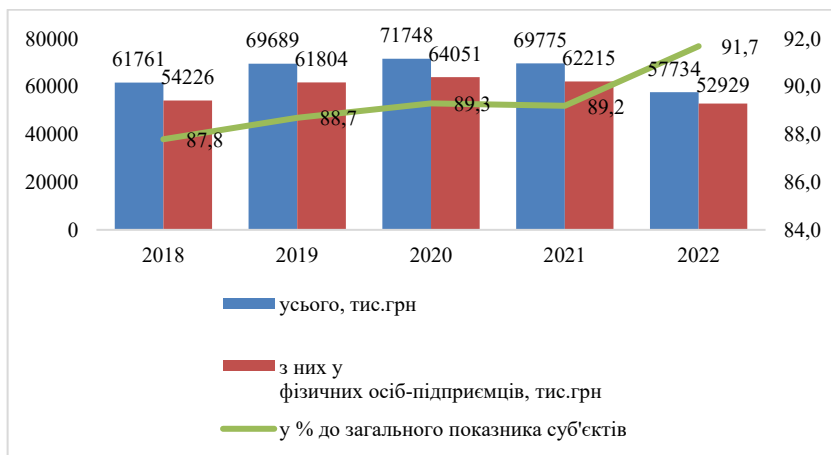

Рис. 1. Кількість закладів тимчасового розміщування та харчування в Україні протягом 2018–2022 рр.

Джерело: створено за даними [2; 3]

Кількість готелів в Україні за 2018–2022 рр. також знизилась, найбільший приріст закладів готельно-ресторанного бізнесу спостерігався у 2020 році перед пандемією COVID-19, їх налічувалось 71748 суб'єктів господарювання, але з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році кількість готелів в Україні знизилась до 57734 суб'єктів господарювання (рис. 2).

Наразі в Україні працює не більше 20% готелів (з них 90% бюджетного формату), а в грошовому еквіваленті це максимум 2-3%. Внаслідок бойових дій та тимчасової окупації територій багато об'єктів частково або повністю зруйновано.

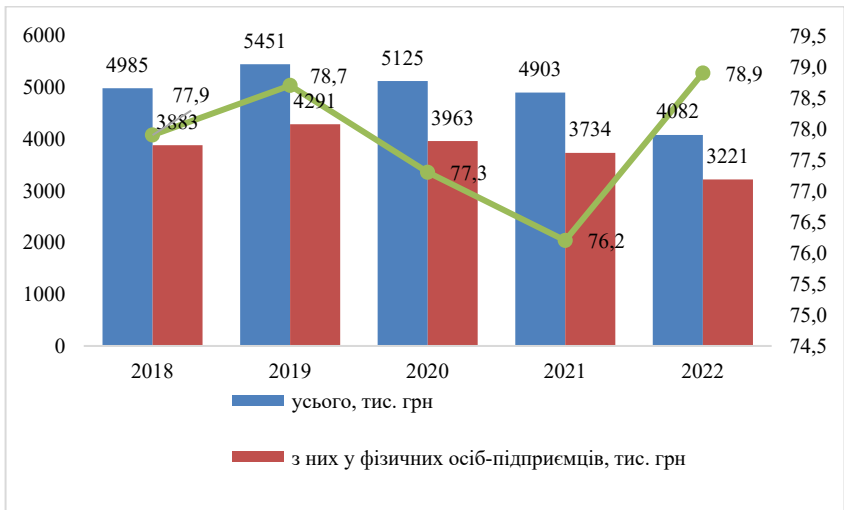

Рис. 2. Кількість готелів в Україні протягом 2018–2022 рр.

Джерело: створено за даними [2; 3]

Згідно аналізу обсягів реалізованих послуг закладами тимчасового розміщування та харчування спостерігається неоднозначна тенденція. У 2021 році обсяг реалізованих послуг різко збільшився, це свідчить про адаптацію готельно-ресторанного бізнесу до карантинних обмежень (частка фізичних осіб-підприємців склала 55,2%) (рис. 3).

Отже, ресторанний сектор виявив стійкість до кризи COVID-19, проте у 2022 році через початок повномасштабного вторгнення, обсяг реалізованих послуг різко скоротився майже вдвічі, а частка фізичних осіб-підприємців впала до 6,7%.

Сьогодні багато готелів і ресторанів припинили роботу з міркувань безпеки, відсутності попиту або тому, що вони не можуть працювати з технічних причин (що також несе збитки для країни). Найкраща ситуація у цьому аспекті спостерігається на заході України: в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській та Закарпатській областях, де готелі та ресторани працюють на повну потужність і немає передумов для закриття чи припинення їх роботи.

На думку М. Супруна (2022), з початку загальної війни в Україні відкрилося понад 2 тис. нових закладів громадського харчування, але близько 7 тис. припинили роботу. Загалом ресторанний ринок впав приблизно на 25% порівняно з лютим 2022 року [7]. В окремих

регіонах падіння становить понад 50% (Харківська, Миколаївська, Запорізька та Луганська області); у Київській, Одеській та Дніпропетровській областях падіння становить до 30%. На початку літа падіння ринку було ще більш відчутним. Однак у Києві ресторани почали відкриватися в червні (Кобинець, 2022). Найбільш інтенсивно ресторанний ринок розвивався у Львові: з початку війни відкрито понад 500 нових ресторанів.

Рис. 3. Обсяг реалізованих послуг закладами тимчасового розміщування та харчування в Україні протягом 2018–2022 рр.

Джерело: створено за даними [3; 4]

Розглядаючи проблеми розвитку готельно-ресторанної індустрії в Україні сьогодні, варто їх розділити на економічні, соціокультурні та людські:

1) У загальноекономічному сенсі проблема готельно-ресторанного бізнесу в Україні перебуває в кризовому стані через фактичну зупинку нормальної економічної діяльності (економічний спад у цілому, порушення логістики, втрата клієнтської бази, падіння доходів), що негативно впливає на його розвиток.

2) У соціокультурному вимірі криза проявляється у прямій недоступності галузевих об'єктів (окупація, втрата власності та ресурсів, обмеження доступу) та кадровому дефіциті (еміграція, мобілізація менеджерів різного рівня).

3) У людському контексті криза охоплює такі аспекти, як відсутність умов для сталого (а тим більше інноваційного) розвитку та негативний морально-психологічний клімат.

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна стверджувати, що в умовах глобальних трансформації та соціально-економічних перетворень, задля збереження можливості функціонування в кризових умовах і забезпечення так-званого «виживання» бізнесу підприємства готельно-ресторанного бізнесу України повинні дуже швидко і навіть на випередження реагувати на виклики сьогодення та структурувати свої цілі за актуальними векторами розвитку.

Література:

1. Гапоненко Г.І., Євтушенко О.В., Шамара І.М., Холодок В.Д. Основні тенденції розвитку ресторанного господарства України в сучасних умовах. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2021. Вип. 14. С. 132–141.*
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010–2022): Економічна статистика. Державна служба статистики України. 2024. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm
4. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010–2022): Економічна статистика. Державна служба статистики України. 2024. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm
5. Румянцева І. Б., Мендела І. Я. (2024). Готельна індустрія України в умовах воєнного часу. Проблеми сучасних трансформацій. *Серія: економіка та управління*, № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-12-02>
6. Рутинський М., Кушнірук Х. (2020). Вплив карантину через до COVID 19 пандемія на в індустрія туризму в Львів (Україна). *Проблеми і Перспективи в менеджменті*, 18 (2), 194–205. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.18\(2\).2020.17](https://doi.org/10.21511/ppm.18(2).2020.17)
7. Супрун М. (2022). З початку війни в Україні закрито близько 7000 ресторанів та кафе. Великий Київ. URL: <https://bigkyiv.com.ua/z-pochatku-vijnyv-ukrayini-zakrylosya-blyzko7000-restoraniv-ta-kafe/>